

Sygn. akt V KK 458/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący)

SSN Andrzej Ryński (sprawozdawca)

SSN Barbara Skoczowska

Protokolant Katarzyna Wępa

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jacka Radoniewicza,

w sprawie **J. P., R. P. i S. G.**

skazanych z art. 189a § 1 kk i innych

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 27 lutego 2019 r.,

kasacji wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego

na niekorzyść skazanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 15 listopada 2016 r., sygn. akt II AKa [...]

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Z.

z dnia 3 czerwca 2016 r., sygn. akt II K [...],

I. uchyla zaskarżony wyrok: w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w jego pkt. II ppkt 4, tj. orzeczenia o karze łącznej wydanego wobec R. P., oraz w pkt III, tj. w części, w jakiej utrzymano nim w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Z. co do rozstrzygnięć zawartych w pkt 1, 2, 3 i 4 w odniesieniu do J. P., w pkt. 9

z wyłączeniem czynu zarzucanego w pkt. XXXI aktu oskarżenia i w pkt. 11 dotyczących R. P. oraz w pkt. 14 i 17 odnoszących się do S. G. i w tym zakresie sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...], w postępowaniu odwoławczym;

II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adwokatów D. M., Kancelaria Adwokacka w G. i D. R., Kancelaria Adwokacka w W. kwoty po 738 zł, w tym 23% VAT za obronę J. P. i S. G. w postępowaniu kasacyjnym oraz kwotę 3035 zł na rzecz adw. D. M. tytułem zwrotu kosztów dojazdu.

UZASADNIENIE

J. P., R. P. i S. G. zostali oskarżeni o to, że w okresie od czerwca 2009 r. do września - października 2010 r. w różnych miejscowościach na terenie kraju, wspólnie i w porozumieniu, zgodnie z ustalonym podziałem ról, w celu wykorzystania w działalności przestępczej, polegającej na oszustwach kredytowych, po uprzednim zwerbowaniu pokrzywdzonych, wymienionych w opisach poszczególnych zarzucanych im czynów, pod pozorem podjęcia pracy na terytorium Republiki Federalnej Niemiec, wiedząc o tym, że osoby te żadnej pracy nie będą świadczyć i wprowadzając je w ten sposób w błąd, po ich przetransportowaniu do B. i umieszczeniu w ustalonym lokalu mieszkalnym, którego nie mogły swobodnie opuszczać, przy wykorzystaniu fikcyjnego potwierdzenia ich zameldowania na terenie B., doprowadzili do założenia na ich dane personalne rachunków bankowych, co do których banki wystawiły karty płatnicze, mając świadomość, że konta nie będą w ogóle zasilane jakimkolwiek wpływami, a następnie kierowali popełnianiem przez te osoby na terenie Niemiec oszustw przy zakupach różnych artykułów, które to następnie zatrzymywali dla siebie, tj. o popełnienie przestępstw z art. 189a § 1 k.k., w zb. z art. 189 § 1 k.k., w zb. z art. 18 § 1 k.k., w zb. z art. 286 § 1 k.k. i art. 11 § 2 k.k., opisanych w pkt I - VII, IX - XII i XIV - XXXI części wstępnej orzeczenia oraz o to, że w marcu 2010 r. i latem 2010 r. działając wspólnie i w porozumieniu, zgodnie z ustalonym podziałem ról, w celu wykorzystania w działalności przestępczej, polegającej na oszustwach kredytowych, po uprzednim zwerbowaniu pokrzywdzonych, wymienionych

w opisach poszczególnych zarzucanych im czynów, pod pozorem podjęcia pracy na terytorium Republiki Federalnej Niemiec, wiedząc o tym, że osoby te żadnej pracy nie będą świadczyć i wprowadzając je w ten sposób w błąd, po ich przetransportowaniu do B. i umieszczeniu w ustalonym lokalu mieszkalnym, którego nie mogły swobodnie opuszczać, przy wykorzystaniu fikcyjnego potwierdzenia ich zameldowania na terenie B., doprowadzili do założenia na ich dane personalne rachunków bankowych, co do których banki wystawiły karty płatnicze, mając świadomość, że konta nie będą w ogóle zasilane jakimikolwiek wpływami, tj. o popełnienie przestępstw z art. 189a § 1 k.k. w zb. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., opisanych w pkt VIII i XIII części wstępnej orzeczenia;

Nadto J. P. i S. G. zostali oskarżeni o popełnienie w okresie od listopada 2010 r. do lutego 2011 r. wspólnie i w porozumieniu oraz w analogiczny jak wskazano wyżej sposób przestępstw z art. 189a § 1 k.k. w zb. z art. 189 § 1 k.k. w zb. z art. 18 § 1 k.k. w zb. z art. 286 § 1 k.k. i art. 11 § 2 k.k., opisanych w pkt XXXII - XXXVI części wstępnej orzeczenia oraz w styczniu 2011 r. przestępstwa z art. 189a § 1 k.k. w zb. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., opisanego w pkt XXXVII części wstępnej orzeczenia;

a nadto J. P. i R. P., oskarżono o popełnienie w okresie od pierwszej połowy 2010 r. do listopada 2010 r. wspólnie i w porozumieniu oraz w analogiczny jak wskazano wyżej sposób przestępstw z art. 189a § 1 k.k. w zb. z art. 189 § 1 k.k. w zb. z art. 18 § 1 k.k. w zb. z art. 286 § 1 k.k. i art. 11 § 2 k.k., opisanych w pkt XXXVIII - XXXIX i XLI części wstępnej orzeczenia oraz w okresie marca - lipca 2010 r. przestępstwa z art. 189a § 1 k.k. w zb. z art. 89 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., opisanego w pkt XL części wstępnej orzeczenia;

jednocześnie R. P. i S. G., oskarżono o popełnienie od czerwca 2010 r. do sierpnia - września 2010 r. wspólnie i w porozumieniu przestępstw z art. 189a § 1 k.k. w zb. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., opisanych w pkt XLII - XLVI części wstępnej orzeczenia;

zaś J. P. także o popełnienie o okresie od zimy 2009 r. do wiosny 2010 r. w analogiczny jak już wskazano sposób przestępstw z art. 189a § 1 k.k. w zb. z art. 189 § 1 k.k. w zb. z art. 18 § 1 k.k. w zb. z art. 286 § 1 k.k. i art. 11 § 2 k.k., opisanych w pkt XLVII - XLVIII i LII – LIII części wstępnej orzeczenia; popełnionego

latem 2009 r. lub 2010 r. przestępstwa z art. 189a § 1 k.k., opisanego w pkt XLIX części wstępnej orzeczenia oraz popełnionych w okresie od zimy do lipca 2010 r. przestępstw z art. 189a § 1 k.k. w zb. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., opisanych w pkt L - LI części wstępnej orzeczenia.

Wyrokiem z dnia 3 czerwca 2016 r. o sygn. akt II K [...] Sąd Okręgowy w Z. (k. 7241 - 7277, t. XXXVIII) oskarżonego J. P. uznał za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów opisanych wyżej w punktach I - VII, IX - XII, XIV - XXIV, XXXI, XXXVIII, XLI i LIII części wstępnej wyroku z tym ustaleniem, że działał on z zamiarem popełnienia oszustw kredytowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej oraz doprowadzenia określonych wymienionych w poszczególnych punktach części wstępnej wyroku instytucji do niekorzystnego rozporządzenia mieniem i przy ustaleniu, że uczynił sobie z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu oraz że czyny te stanowią ciąg przestępstw z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 18 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 11 § 2 k.k. i art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. i art. 4 § 1 k.k., na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. wymierzył mu karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz na podstawie art. 33 § 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych po 50 złotych każda (pkt 1).

Oskarżonego J. P. uznał za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów opisanych wyżej w punktach XLVII-XLVIII części wstępnej wyroku z tym ustaleniem, że działał z zamiarem popełnienia oszustw kredytowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej oraz doprowadzenia określonych wymienionych w poszczególnych punktach instytucji do niekorzystnego rozporządzenia mieniem i przy ustaleniu, że uczynił sobie z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu i że czyny te stanowią ciąg przestępstw z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 18 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 11 § 2 k.k. i art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. i art. 4 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. wymierzył mu karę roku pozbawienia wolności oraz na podstawie art. 33 § 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. karę 100 stawek dziennych grzywny po 50 złotych każda (pkt 2).

Oskarżonego J. P. uznał za winnego popełnienia zarzuczanych mu czynów opisanych wyżej w punktach VIII, XIII, XL, L, LI części wstępnej wyroku z tym ustaleniem, że działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej i że uczynił sobie z popełniania przestępstwa stałe źródło dochodu oraz że czyny te stanowią ciąg przestępstw z art. 189 § 1 k.k. w zw. 91 § 1 k.k. i art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. i art. 4 § 1 k.k. wymierzył mu karę roku pozbawienia wolności (pkt 3).

Oskarżonego J. P. uniewinnił od popełnienia czynu z art. XLIX, tj. od popełnienia przestępstwa z art. 189a § 1 k.k. (pkt 4).

Oskarżonego J. P. uznał za winnego popełnienia zarzuczanych mu czynów opisanych wyżej w punktach XXX, XXXII-XXXVI, XXXIX, LII części wstępnej wyroku z tym ustaleniem, że czyny te stanowią ciąg przestępstw i że uczynił sobie z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu, tj. popełnienia przestępstwa z art. 189a § 1 k.k. w zw. z art. 189 § 1 k.k. i 18 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 91 § 1 k.k. i w zw. z art. 65 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 189a § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. wymierzył mu karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności (pkt 5).

Oskarżonego J. P. uznał za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu opisanego wyżej w punkcie XXXVII części wstępnej wyroku z tym ustaleniem, że działał on w celu osiągnięcia korzyści majątkowej i że uczynił sobie z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu, tj. popełnienia przestępstwa z art. 189a § 1 k.k. w zw. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i w zw. z art. 65 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 189 a § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. i art. 65 § 1 k.k. wymierzył mu karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności (pkt 6).

Na podstawie art. 85 k.k. i art. 91 § 2 k.k. wymierzył oskarżonemu J. P. karę łączną 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę łączną 200 stawek dziennych grzywny po 50 złotych każda (pkt 7).

Na podstawie art. 63 § 1 k.k. na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności zaliczył oskarżonemu J. P. okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od 7 lipca 2012 r. do 2 listopada 2012 r. (pkt 8).

Oskarżonego R. P. uznał za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów opisanych wyżej w punktach I -VII, IX- XII, XIV - XXIX, XXXI, XXXVIII, XLI części wstępnej wyroku z tym ustaleniem, że działał on z zamiarem popełnienia oszustw kredytowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej oraz doprowadzenia określonych wymienionych w poszczególnych punktach instytucji do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, i przy ustaleniu, że uczynił sobie z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu i że czyny te stanowią ciąg przestępstw z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 18 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 11 § 2 k.k. i art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. i art. 4 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. wymierzył mu karę 2 lat pozbawienia wolności oraz na podstawie art. 33 § 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. karę 100 stawek dziennych grzywny, po 50 złotych każda (pkt 9).

Oskarżonego R. P. uznał za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów opisanych wyżej w punkcie XXX, XXXIX części wstępnej wyroku z tym ustaleniem, że czyny te stanowią ciąg przestępstw i że uczynił sobie z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu, tj. popełnienia przestępstwa z art. 189 a § 1 k.k. w zw. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 18 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. z art. 11 § 2 k.k. i art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 189 a § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. i art. 65 § 1 k.k. wymierzył mu karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności (pkt 10).

Oskarżonego R. P. uznał za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów opisanych wyżej w punktach VIII, XIII, XL, XLII- XLVI części wstępnej wyroku z tym ustaleniem, że uczynił sobie z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu oraz że działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej oraz że czyny te stanowią ciąg przestępstw z art. 189 § 1 k.k. w zw. 91 § 1 k.k. z art. 4 § 1 k.k. i art. 65 § 1 k.k. za to na podstawie art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. i art. 65 § 1 k.k. wymierzył mu karę roku pozbawienia wolności (pkt 11).

Na podstawie art. 85 k.k. i art. 91 § 2 k.k. wymierzył oskarżonemu R. P. karę łączną 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, na poczet której w oparciu o art. 63 § 1 k.k. zaliczył temu oskarżonemu okres jego rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od 7 lipca 2012 r. do 2 listopada 2012 r. (pkt 12 i 13).

Oskarżonego S. G. uznał za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów opisanych wyżej w punktach I -VII, IX- XII, XIV - XXIX, XXXI części wstępnej wyroku z tym ustaleniem, że działał z zamiarem popełnienia oszustw kredytowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej oraz doprowadzenia określonych wymienionych w poszczególnych punktach instytucji do niekorzystnego rozporządzenia mieniem i przy ustaleniu, że uczynił sobie z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu oraz że czyny te stanowią ciąg przestępstw z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 18 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 11 § 2 k.k. i art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. i art. 4 § 1 k.k., na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. wymierzył mu karę 2 lat pozbawienia wolności oraz na podstawie art. 33 § 2 k. k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. karę 100 stawek dziennych grzywny po 50 złotych każda (pkt 14).

Oskarżonego S. G. uznał za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów opisanych wyżej w punktach XXX, XXXII-XXXVI części wstępnej wyroku z tym ustaleniem, że uczynił sobie z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu i że czyny te stanowią ciąg przestępstw z art. 189a § 1 k.k. w zw. z art. 189 § 1 k.k. i 18 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 91 § 1 k.k. i art. 65 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 189a § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. i w zw. z art. 65 § 1 k.k. wymierzył mu karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz na podstawie art. 33 § 2 k.k. karę 100 stawek dziennych grzywny po 50 złotych każda (pkt 15).

Oskarżonego S. G. uznał za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów opisanych wyżej w punktach XXXVII części wstępnej wyroku z tym ustaleniem, że czyny te stanowią ciąg przestępstw i że uczynił sobie z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu, tj. popełnienia przestępstwa z art. 189a § 1 k.k. w zw. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. i art. 65 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 189a § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. i art. 91 § 1 k.k. i art. 65 § 1 k.k. wymierzył mu karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności (pkt 16).

Oskarżonego S. G. uznał za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów opisanych wyżej w punktach VIII, XIII, XLII - XLVI części wstępnej wyroku z tym ustaleniem, że działał on w celu osiągnięcia korzyści majątkowej i że czyny

stanowią ciąg przestępstw z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. wymierzył mu karę roku pozbawienia wolności (pkt 17).

Na podstawie art. 85 k.k. i art. 91 § 2 k.k. wymierzył oskarżonemu S. G. karą łączną pozbawienia wolności w wymiarze 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, oraz karę łączną w wymiarze 100 stawek dziennych grzywny po 50 złotych każda. Nadto w oparciu o art. 63 § 1 k.k. na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności zaliczył temu oskarżonemu okres jego rzeczywistego pozbawienia wolności (pkt 19). Natomiast na podstawie art. 46 § 1 k.k. zasądził solidarnie od oskarżonych J. P., R. P. i S. G. zadośćuczynienie za doznaną krzywdę psychiczną w wysokości po 3000 złotych na rzecz pokrzywdzonych F. M., T. S. i J. K.. Jednocześnie wydał rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów sądowych.

W sprawie tej oskarżonym był również M. O., który został uniewinniony od popełnienia przestępstw z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 189a § 1 k.k. zarzucanych mu a pkt LIV- LVII aktu oskarżenia (pkt 20).

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 15 listopada 2016 r. w sprawie II AKa [...], po rozpoznaniu apelacji wniesionych przez obrońców oskarżonych J. P., R. P. i S. G., a także prokuratora zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w pkt 5, 6, 10, 15 i 16 wyeliminował z podstawy prawnej skazania przepis art. 189 § 1 k.k., uniewinnił oskarżonego R. P. od zarzutu popełnienia przestępstwa opisanego w pkt XXXI części wstępnej wyroku i obniżył orzeczoną w pkt 9 wyroku wobec oskarżonego R. P. karę pozbawienia wolności do roku i 11 miesięcy pozbawienia wolności, uchylił orzeczenie z punktu 12 o łącznej karze pozbawienia wolności wobec R. P. i na podstawie art. 85 k.k. i 91 § 2 k.k. połączył kary orzeczone w pkt 9, 10 i 11 wobec oskarżonego R. P. i wymierzył mu nową karę łączną w wymiarze 3 lat i 5 miesięcy pozbawienia wolności, w pkt 16, w opisie czynu przypisanego oskarżonemu S. G. sformułowanie „zarzucanych mu czynów opisanych wyżej w punktach” zastępuje sformułowaniem „zarzucanego mu czynu opisanego wyżej w punkcie” i eliminuje stwierdzenie, że czyn oskarżonego stanowił ciąg przestępstw, a ponadto z podstawy prawnej skazania i wymiaru kary eliminuje przepis art. 91 § 1 k.k. Natomiast w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy, rozstrzygając w przedmiocie kosztów sądowych.

Powyższy wyrok w trybie art. 521 § 1 k.p.k. na niekorzyść J. P., R. P. i S. G. zaskarżył kasacją Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny. Na zasadzie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. i art. 537 § 1 k.p.k. zarzucił on orzeczeniu Sądu odwoławczego rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

- 1) art. 253 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 8 września 2010 r., polegające na wyrażeniu błędnego poglądu, że definicje „handlu ludźmi”, zawarte w międzynarodowych aktach prawnych wiążących Polskę, nie znajdowały zastosowania w krajowym porządku prawnym, a zatem nie była w nim obecna definicja legalna, której charakter odpowiadałby tej, jaką obecnie zawiera przepis art. 115 § 22 k.k., co zdaniem Sądu Apelacyjnego w [...], przy uwzględnieniu również funkcji gwarancyjnej i obowiązujących zasad wykładni prawa karnego, winno skutkować przyjęciem, iż „handel ludźmi” w rozumieniu art. 253 § 1 k.k. jest obrotem przenoszącym własność człowieka, jako przedmiotu (towaru), połączonym z przeznaczeniem go celom sprzecznym z ludzką podmiotowością, a odpowiedzialności karnej na podstawie tego przepisu podlega tylko ten, kto kupuje, sprzedaje, zastawia, dokonuje zamiany, użycza lub dokonuje innych transakcji cywilnoprawnych, których przedmiotem jest człowiek, w konsekwencji czego Sąd ten zaaprobował wadliwy pogląd Sądu pierwszej instancji, dotyczący zakresu zastosowania wskazanego przepisu prawa karnego materialnego, (który skutkował ograniczeniem odpowiedzialności oskarżonych J. P., R. P. i S. G. za „handel ludźmi” jedynie do zachowań mających miejsce po dniu 8 września 2010 r., co do których przyjęto kwalifikację z art. 189a § 1 k.k.) i utrzymał w powyższym zakresie w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Z., podczas gdy prawidłowa interpretacja znamion art. 253 § 1 k.k. powinna uwzględniać definicje „handlu ludźmi” zawarte w aktach prawa międzynarodowego, będących częścią krajowego porządku prawnego, w tym zwłaszcza w art. 4 Konwencji Rady Europy z dnia 16 maja 2005 r. w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi (tzw. Konwencja Warszawska), ratyfikowanej w dniu 22 października 2008 r. (Dz. U. z dnia 9 lutego 2009 r., Nr 20, poz. 107), jak i być dokonywana z zastosowaniem prounijnej wykładni prawa krajowego, opartej na Decyzji Ramowej Rady Unii

Europejskiej 2002/629/JHA z dnia 19 lipca 2002 roku w sprawie zwalczania handlu ludźmi (Dz. U. WE 2002 L230/1), co daje podstawę do uznania, iż także zachowania wymienionych oskarżonych, podejmowane w okresie do dnia 8 września 2010 r., realizowały znamiona art. 253 § 1 k.k., co z kolei mogło stanowić o przypisaniu im za nie, przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k., odpowiedzialności karnej na podstawie art. 189a § 1 k.k. bądź art. 253 § 1 k.k., w razie uznania, że ustawa obowiązująca poprzednio była dla sprawców względniejsza;

- 2) art. 86 § 1 k.k., polegające na orzeczeniu wobec R. P. w pkt II podpunkt 4 wyroku, w wyniku połączenia kar pozbawienia wolności, wymierzonych w rozmiarze roku i 11 miesięcy (pkt II podpunkt 2 wyroku Sądu odwoławczego w zw. z pkt 9 wyroku Sądu I instancji), 3 lat i 6 miesięcy (pkt 10 wyroku Sądu I instancji) oraz roku (pkt 11 wyroku Sądu I instancji), kary łącznej 3 lat i 5 miesięcy pozbawienia wolności, to jest w rozmiarze niższym niż najwyższa z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa.

Powołując się na powyższe skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i o przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...] w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Ministra Sprawiedliwości – Prokurator Generalnego okazała się zasadna.

Na wstępie należy zauważyć, że Sąd odwoławczy kontrolując instancyjnie orzeczenie Sądu I instancji wydał w ściśle oznaczonym w wyroku zakresie orzeczenie reformatoryjne. Dlatego nie może być wątpliwości, że wywiedziona kasacja dotyczy rozstrzygnięcia Sądu odwoławczego, o czym wprost przekonuje zarzut drugi, który odnosi się do uchybienia Sądu odwoławczego przy oznaczaniu nowej kary łącznej, stanowiącego naruszenie art. 86 § 1 k.k. Natomiast, gdy chodzi o zarzut pierwszy rażącej obrazy art. 253 § 1 k.k. to należy go uznać za zarzut z przeniesienia błędu mimo braku w podstawie normatywnej tego zarzutu naruszenia art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., ponieważ argumentacja uzasadnienia kasacji wprost odnosi się do wyrażonego w tym zakresie, stanowiska

Sądu odwoławczego, które akceptuje istotę rozstrzygnięcia Sądu I instancji, jednak w oparciu o bardziej rozbudowaną argumentację, do której nawiązuje autor kasacji.

Analizując pierwszy zarzut kasacji należy uznać, że Sąd odwoławczy akceptując stanowisko Sądu I instancji rażąco naruszył dyspozycję art. 253 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 8 września 2010 r., albowiem w sposób należyty nie odpowiedział na zarzut obrazy art. 189a § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. Warto zauważyć, że wprowadzenie do Kodeksu karnego legalnej definicji handlu ludźmi ustawą z dnia 20 maja 2010 r. (Dz.U. z 2010 r. Nr 98, poz. 626) zmieniającą m.in. ustawę Kodeks karny z dniem 8 września 2010 r., wywołało potrzebę określenia na ile obecny sposób rozumowania tego terminu różni się od sposobu jego pojmowania na gruncie art. 253 § 1 k.k. Kwestia ta miała w tej sprawie kluczowe znaczenie czy poprzednio obowiązujący art. 253 § 1 k.k. był względniejszy dla sprawcy niż obecny art. 189a § 1 k.k., a więc czy w wypadku przestępstwa popełnionego w poprzednim stanie prawnym należy stosować stare czy nowe przepisy (art. 4 § 1 k.k.).

Sądy obu instancji analizując czyny oskarżonego popełnione przed 8 września 2010 r. w kontekście art. 4 k.k. zauważyły, że treść normatywna art. 253 § 1 k.k., nie została uzupełniona definicją legalną handlu ludźmi, której ówczesny Kodeks karny nie zawierał. Dlatego też zdecydowały się na odczytanie sensu językowego pojęcia „handlu ludźmi” (s.20 uzasadnienia SA). Na podstawie tej interpretacji stwierdziły, iż - zawarty w art. 253 § 1 k.k. zwrot: "handel ludźmi" na gruncie art. 253 k.k. należy rozumieć w sposób zawężony, jako czynność cywilnoprawną, której przedmiotem jest człowiek. Rozwijając tę myśl Sądy obydwu instancji wskazały, że „handel ludźmi”, w rozumieniu art. 253 § 1 k.k., to „obrót przenoszący własność człowieka, jako przedmiotu towaru, połączony z przeznaczeniem go celom sprzecznym z ludzką podmiotowością” (s. 11 uzasadnienia SA). Zatem, odpowiedzialności karnej na podstawie przepisu art. 253 § 1 k.k., który został uchylony z dniem 8 września 2010 r. przez art. 1 pkt 15 cyt. wyżej ustawy z dnia 20 maja 2010 r. podlegał zdaniem Sądu Apelacyjnego tylko ten, kto kupował, sprzedawał, zastawiał, dokonywał zamiany, użyczał lub dokonywał innych transakcji cywilnoprawnych, których przedmiotem był człowiek.

Jednocześnie Sąd odwoławczy, powołując się głównie na stanowisko części przedstawicieli doktryny wykluczył, aby przy interpretacji znamienia „uprawiania handlu ludźmi” należało się wówczas posługiwać definicją „handlu ludźmi” zawartą w art. 4 Konwencji Rady Europy z dnia 16 maja 2005 r. zwanej również Konwencją Warszawską (obowiązującą w polskim systemie prawnym od dnia 1 marca 2009 r.) wobec faktu, że przepis ten nie miał charakteru samo wykonalnego (self – executing), ewentualnie stosować zbliżoną do tej definicji w swej treści, definicję zamieszczoną w art. 3 pkt a przyjętego przez Organizację Narodów Zjednoczonych w dniu 15 listopada 2000 r. Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniającego Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej (Dz. U. 2005 r. Nr 18, poz. 160) - tzw. Protokołu z Palermo, przy czym jego zastosowanie ograniczał art. 4 tegoż protokołu wskazując, iż dotyczy on postępowań przygotowawczych i sądowych w sprawach wymienionych w art. 5, ale tylko wówczas, gdy mają charakter międzynarodowy i zostały popełnione z udziałem międzynarodowej grupy przestępczej, jak również w odniesieniu do ochrony ofiar takich przestępstw (s. 18 uzasadnienia SA). Wykluczył również, aby można było stosować w tym zakresie decyzję ramową Rady Unii Europejskiej 2002/629/WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi (Dz. Urz. WE L 203 z dnia 1 sierpnia 2002 r.), a w szczególności jej art. 1, który w istocie powielał definicję handlu ludźmi sformułowaną w Protokole z Palermo. Sąd Apelacyjny uznał, że analiza treści tych aktów prawa międzynarodowego prowadzi do wniosku, iż nakładają one na ich sygnatariuszy obowiązek penalizacji określonych czynów w prawie wewnętrznym, nie określając w sposób precyzyjny grożących za nie sankcji, a zatem nie podlegają bezpośredniemu stosowaniu przez sądy karne rozstrzygające w konkretnych sprawach (s. 16 - 17 uzasadnienia SA). Nadto Sąd Apelacyjny zauważył, że sam ustawodawca decydując się na wprowadzenie definicji handlu ludźmi w art. 115 § 22 k.k. wychodził z założenia, iż postanowienia dotyczące rozumienia handlu ludźmi zawarte we wskazanych wyżej aktach prawnych nie podlegały bezpośredniemu stosowaniu przez sąd karny. Nie jest też zasadne sięganie do tych przepisów, jako wskazówki dla interpretacji

pojęcia „handel ludźmi” na tle art. 253 k.k. Jednocześnie Sąd odwoławczy zakwestionował stanowisko przedstawione w pisemnych motywach wyroku Sądu Najwyższego w sprawie III KK 256/12, że w procesie dekodowania pojęcia handlu ludźmi należy zastosować wykładnię prounijną, albowiem ma ona swoje granice wyznaczone nieuzasadnionym zaostreniem podstaw odpowiedzialności karnej (s. 19, 20 – 23 uzasadnienia SA).

Przywołane stanowisko Sądu Apelacyjnego należy uznać za błędne.

Sąd Najwyższy w tym składzie w pełni akceptuje stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z dnia 21 marca 2013 r., sygn. akt III KK 256/12, LEX nr 1300029, który jednoznacznie wykazał, że w polskim porządku prawnym już przed wejściem w życie ustawy z dnia 20 maja 2010 r. – o zmianie ustawy - Kodeks karny, którą dodano w art. 115 k.k. § 22, zawierający definicję "handlu ludźmi", funkcjonowały definicje "handlu ludźmi", na które organy stosujące prawo mogły się bezpośrednio powoływać. Należy również stwierdzić, że pozostałe judykaty Sądu Najwyższego dotyczące tej kwestii nie pozostają w sprzeczności z przywołanym orzeczeniem. Warto tu również wskazać na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2017 r., sygn. akt III KK 103/17, OSNKW 2018/2/13, w którym Sąd ten analizując zbliżony do sprawy niniejszej problem prawny na gruncie dyspozycji uchylonego już art. 253 § 1 k.k. uznał, że dopuszczalne jest w procesie wykładni krajowych przepisów karnych odwołanie się do ratyfikowanych przez Polskę umów międzynarodowych, które zostały ogłoszone w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej i których stosowanie nie jest uzależnione od wydania ustawy (art. 91 ust. 1 Konstytucji RP), jak też stwierdził, że takie postąpienie nie stoi w sprzeczności z zasadą *nullum crimen sine lege*. Stanowisko to zostało poprzedzone szczegółową analizą stanu prawnego w zakresie przestępstwa handlu ludźmi obowiązującego do dnia 8 września 2010 r., linii orzecniczej Sądu Najwyższego dotyczącej możliwości zastosowania definicji handlu ludźmi zawartych w ratyfikowanych przez Państwo Polskie aktach prawa międzynarodowego oraz pojawiające się w tym zakresie poglądy doktryny. Dlatego też należy odesłać do lektury uzasadnienia tego orzeczenia, albowiem wyczerpuje ono problematykę rozważanego zagadnienia prawnego.

Niewątpliwie pojęcie handlu ludźmi ma charakter nieco archaiczny i nawiązuje do przeszłości, kiedy człowiek uznany za niewolnika, np. w starożytności, czy też okresie kształtowania się Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej był przedmiotem umów cywilnoprawnych. Do takiego wąskiego ograniczenia podmiotowości człowieka nawiązuje interpretacja pojęcia handlu ludźmi, jaką na gruncie art. 253 § 1 k.k. zaprezentowały w tej sprawie Sądy obu instancji. Pełne uprzedmiotowienie człowieka w ramach umów cywilnoprawnych, które wyczerpuje zdaniem Sądu Apelacyjnego pojęcie handlu ludźmi w rozumieniu art. 253 § 1 k.k. odwołuje się do statusu prawnego człowieka, nawiązując raczej do obecnie funkcjonującej definicji niewolnictwa, sformułowanej w art. 115 § 23 k.k. Przepis ten uznaje za niewolnictwo stan zależności, w którym człowiek jest traktowany jak przedmiot własności. W swym pierwotnym brzmieniu Kodeks karny nie zawierał definicji niewolnictwa, jednak w art. 8 przepisów wprowadzających Kodeks karny przewidziano typ przestępstwa niewolnictwa i handlu niewolnikami. Przepis ten w swym pierwotnym brzmieniu penalizował spowodowanie oddania innej osoby w stan niewolnictwa albo uprawianie handlu niewolnikami. W związku z tym przy interpretacji znamienia uprawiania handlu ludźmi z art. 253 § 1 k.k. dokonanej przez Sądy obu instancji trudno rozgraniczyć zakres funkcjonowania terminu uprawianie handlu ludźmi od znamienia uprawiania handlu niewolnikami w rozumieniu art. 8 przepisów wprowadzających Kodeks karny, skoro w obydwu tych przypadkach człowiek jest przedmiotem transakcji w ramach czynności handlowych, jak się wydaje, zgodnych z prawem miejsca ich dokonywania, a więc skutecznych prawnie.

Wbrew stanowisku Sądu odwoławczego człowiek nie może być przedmiotem obrotu cywilnoprawnego, co należy uznać za notorium w przypadku porządku prawnego państw należących do Unii Europejskiej. Doświadczenie z innych tego rodzaju spraw uczy, że przy tak zawężającej interpretacji pojęcia handlu ludźmi na przestrzeni obowiązywania art. 253 § 1 k.k. przepis ten praktycznie nie znalazłby zastosowania, ponieważ działania polegające na zawieraniu umów cywilnoprawnych, których przedmiotem był człowiek praktycznie nie występują, natomiast czynności sprawcze w tego rodzaju sprawach sprowadzają się do wykorzystania człowieka w płaszczyznach, o których mowa w definicji handlu

ludźmi sformułowanej w Konwencji Warszawskiej ewentualnie w art. 115 § 22 k.k. Tak też było w sprawie niniejszej.

Dlatego też należy zgodzić się z poglądem, że użyty w przepisie art. 253 k.k. termin „handel ludźmi” nie mógł być rozumiany, jako prosta (sumaryczna) semantyczna zbitka znaczeń dwóch słów („handel” oraz „ludźmi”), ale jako zwrot, w którym połączenie tych słów (samoistnie rozumianych zgodnie z ich językowym brzmieniem) implikowało jednak odrębnym znaczeniem. Termin „handlu ludźmi” nie dotyczy (i nie dotyczył także w rozumieniu nieobowiązującego już przepisu art. 53 § 1 k.k.), zatem obrotu cywilnoprawnego człowiekiem, ale służy określeniu pewnego zjawiska, które sprowadza się do zachowań mających na celu - najogólniej ujmując - wykorzystanie człowieka (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2017 r., sygn. akt III KK 103/17).

Nie można się zgodzić z tezą Sądu Apelacyjnego, że skoro w dniu 8 września 2010 r. ustawodawca wprowadził do Kodeksu karnego definicję handlu ludźmi, to dostosował te przepisy do regulacji międzynarodowych, które przed tą datą nie mogły być stosowane w polskim systemie prawnym. Wbrew temu pogładowi celem wprowadzenia definicji pojęcia „handlu ludźmi” w art. 115 § 22 k.k. nie było tylko proste dostosowanie tego prawa do wymogów wynikających z tych aktów prawa międzynarodowego, skoro art. 253 § 1 k.k. dotyczył także kryminalizacji zachowań określonych, jako handel ludźmi w nadmienionych aktach. Owa nowelizacja z 20 maja 2010 r. Kodeksu karnego w zakresie zastąpienia dotychczasowego przepisu kryminalizującego handel ludźmi, (czyli art. 253 § 1 k.k.) przepisem art. 189a k.k. i umiejscowienia w art. 115 § 22 k.k. definicji pojęcia „handel ludźmi”, była następstwem uwzględnienia zgłaszanych w doktrynie postulatów, związanych z owymi rozbieżnościami przy interpretacji tego pojęcia, jak również kontrowersjami dotyczącymi możliwości bezpośredniego stosowania jego definicji zawartych we wskazanych wyżej aktach prawa międzynarodowego oraz niejako "pośredniego" stosowania postanowień Decyzji ramowej 2002/629 (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2017 r., sygn. akt III KK 103/17).

Trzeba przypomnieć, że Kodeks Karny z 1932 r. oraz Kodeks karny z 1969 r. zawierały dwa typy przestępstw związanych z handlem ludźmi, tj. przestępstwo

handlu niewolnikami i przestępstwo wywozu ludzi w celu uprawiania prostytucji. Polskie uregulowania dotyczące handlu ludźmi włączając w to także Kodeks karny z 1997 r. zawsze tworzone były pod kątem zrealizowania przez Polskę zobowiązań międzynarodowych. Dlatego też należy podzielić stanowisko Sądu Najwyższego, w którym przyjął on, że obowiązujący przed 8 września 2010 r. przepis art. 253 k.k. ma charakter tzw. przestępstwa konwencyjnego, stanowiąc realizację zobowiązań podpisanych przez Rzeczpospolitą Polskę umów międzynarodowych. Powinien być więc interpretowany tak, by zapewnić najdalej idącą zgodność z treścią tych umów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2017 r., IV KK 86/17, LEX nr 2340612). Przekonuje o tym także uzasadnienie rządowego projektu Kodeksu karnego z 1997 r. w zestawieniu z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-105/03 p-ko Marii Pupino, dotyczącym zagadnień wykładni prounijnej przepisów prawa stanowiących rezultat implementacji dyrektywy unijnej do porządku krajowego. Po wejściu w życie Kodeksu karnego z 1997 r. problematyki handlu ludźmi dotyczyły trzy przepisy: art. 204 § 4 k.k. – zwabienie lub uprowadzenie innej osoby w celu uprawiania prostytucji, art. 8 przepisów wprowadzających Kodeks karny dot. niewolnictwa oraz art. 253 k.k. – przestępstwo handlu ludźmi. Fakt, że w pierwotnym swym brzmieniu Kodeks karny z 1997 r. nie zawierał legalnej definicji handlu ludźmi ani też legalnej definicji niewolnictwa nie wykluczał możliwości interpretacji tych terminów na gruncie wprowadzonych do porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej aktów prawa międzynarodowego. Należy podkreślić, że w Kodeksie karnym nie muszą być zawarte definicje wszystkich pojęć, którymi posłużył się prawodawca w opisie typu czynu zabronionego, lecz mogą one wynikać z innych aktów prawnych, w tym także przyjętych przez Państwo Polskie regulacji prawa międzynarodowego.

Zgodnie z treścią art. 91 Konstytucji RP ratyfikowana umowa międzynarodowa po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw staje się częścią prawa krajowego. Rację ma prokurator, że w takim wypadku muszą być spełnione 3 warunki skuteczności umów międzynarodowych: ratyfikacja, ogłoszenie w Dzienniku Ustaw oraz możliwość bezpośredniego stosowania. Nadto zauważyć należy, iż na mocy art. 91 pkt 2 Konstytucji RP - umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo

przed ustawą, o ile ustawy tej nie da się pogodzić z umową. W piśmiennictwie jest też wyrażane wprost stanowisko, że zasady te miały zastosowanie także w prawie karnym, co wynikało z przepisu art. 42 Konstytucji RP, który stanowi, że „odpowiedzialności karnej podlega ten, kto dopuszcza się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia”. Zasada ta obejmuje zatem, również te czyny, które stanowią przestępstwo w myśl przepisów prawa międzynarodowego, przejętych do polskiego prawa krajowego.

W odniesieniu do czynów oskarżonych popełnionych przed 8 września 2010 r., warunki te spełnia Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, sporządzona w Warszawie dnia 16 maja 2005 r. (Dz. U. 2009 r. Nr 20, poz. 107), zwana także Konwencją Warszawską, Konwencja Warszawska. Została ona ratyfikowana przez Polskę ustawą z dnia 25 kwietnia 2008 r. o ratyfikacji Konwencji Rady Europy z dnia 16 maja 2005 r. - Dz. U. 2008 r. Nr 97, poz. 626 - w dniu 17 listopada 2008 r. i weszła w życie z dniem 1 marca 2009 r. (ogłoszona w Dzienniku Ustaw z dnia 9 lutego 2009 r., Nr 20, poz. 107). Istotną podstawą prawną, którą winny uwzględniać Sądy orzekające w tej sprawie jest również Decyzja ramowa Rady 2002/629/JHA z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi (Dz. Urz. WE L 203/2002 s. 1), która obowiązywała do dnia 15 kwietnia 2011 r., kiedy to została zastąpiona Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlu ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar.

W konsekwencji do zarzucanych oskarżonym czynów popełnionych przed 9 września 2010 r. znajduje zastosowanie definicja zawarta w art. 4 Konwencji Warszawskiej, który od 1 marca 2009 r. stanowił część prawa krajowego. W regulacjach międzynarodowych zastąpił on definicję handlu ludźmi wprowadzoną w Protokole z Palermo. Zgodnie z treścią art. 4 powołanej Konwencji "handel ludźmi" oznacza werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, z zastosowaniem groźby lub użyciem siły, bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępu, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą, w celu

wykorzystania. Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystywanie prostytutki innych osób, lub inne formy wykorzystywania seksualnego, przymusową pracę lub służbę, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie albo usunięcie organów, zgoda ofiary handlu ludźmi na zamierzone wykorzystanie określone niniejszym przepisem nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którąkolwiek ze wskazanych wyżej metod. Natomiast werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie dziecka celem jego wykorzystania jest uznawane za handel ludźmi nawet wówczas, gdy nie obejmuje żadnej z tych metod. Z kolei „dziecko” oznacza osobę, która nie ukończyła osiemnastego roku życia zaś „ofiara” oznacza każdą osobę fizyczną będącą podmiotem handlu ludźmi zdefiniowanego w niniejszym artykule.

Wprawdzie z przepisu tego wynika, iż przytoczona definicja została zredagowana dla celów Konwencji Warszawskiej, jednak w świetle art. 91 i 42 Konstytucji RP została ona skutecznie przejęta do polskiego systemu prawa karnego, o czym przekonuje fakt ratyfikacji Konwencji Warszawskiej oraz ogłoszenie ustawy ratyfikacyjnej w Dzienniku Ustaw i wejście jej w życie. Z tego powodu Państwo Polskie nie miało już obowiązku wydania odrębnej ustawy, która prowadziłaby do penalizacji tak rozumianego przestępstwa handlu ludźmi, skoro definicja ta już funkcjonowała w polskim porządku prawnym i mogła być stosowana bezpośrednio przed sądy karne, wypełniając normatywną treść art. 253 § 1 k.k., przewidującego odpowiednią sankcję za dopuszczenie się tak rozumianego przestępstwa handlu ludźmi. W ten sposób definicja ta stała się samo wykonalna. Jednocześnie tak rozumiana norma prawna art. 253 k.k., do czasu jej obowiązywania, była określoną kodeksowo regułą zachowania spełniającą cechę generalności i abstrakcyjności.

Fakt, że nowelizacja Kodeksu karnego z 20 maja 2010 r. w zakresie przestępstwa handlu ludźmi miała charakter porządkujący stan prawny zaś do przepisów obowiązujących przed 8 września 2010 r. miały zastosowanie definicje handlu ludźmi zawarte w przyjętych przez Polskę aktach prawa międzynarodowego, wynika chociażby z analizy ostatnich zmian w przepisach dotyczących tego przestępstwa. Ustawa nowelizacyjna z dnia 20 maja 2010 r., wprowadziła definicję legalną handlu ludźmi określoną w art. 115 § 22 k.k.,

zaś przestępstwo handlu ludźmi zamieszczono w jednostce redakcyjnej art. 189a k.k. Konsekwencją tego było uchylenie art. 204 § 4 k.k. i art. 253 k.k. Należy podkreślić, że przestępstwo handlu ludźmi stypizowane w art. 189a § 1 k.k. w zw. z art. 115 § 22 k.k. łączy w sobie elementy przestępstw z art. 204 § 4 k.k. i art. 253 k.k. Nadto w przepisie art. 189a k.k. użyto określenia „dopuszcza się handlu ludźmi”, zastępując użyte w art. 253 § 1 k.k. sformułowanie „uprawia handel ludźmi”. Biorąc pod uwagę stan prawny obowiązujący do dnia 8 września 2010 r., przy uwzględnieniu definicji handlu ludźmi zawartej w Konwencji Warszawskiej, należy stwierdzić, że art. 189a § 1 k.k., tym różni się od poprzednio obowiązującego art. 253 k.k., że szczegółowo wylicza sposoby zmuszenia ofiary do poddania się woli sprawcy, a więc w pewnym zakresie ogranicza odpowiedzialność karną, gdyż na gruncie art. 253 k.k. można było przyjmować, iż w grę wchodziły inne postacie zmuszenia osoby pokrzywdzonej. Z tego względu nowelizacja ta miała nie tylko charakter porządkujący, ale również częściowo zmieniała dotychczasowe rozumienie handlu ludźmi przyjmowane w oparciu o definicje zawarte w przyjętych aktach prawa międzynarodowego.

Z tych względów należy uznać, że Sądy obu instancji w sposób rażący naruszyły dyspozycję art. 253 § 1 k.k. przedstawiając interpretację tego przepisu sprzeczną z obowiązującym do dnia 8 września 2010 r. stanem prawnym, bowiem nie uwzględniły pozakodeksowej definicji handlu ludźmi zawartej w Konwencji Warszawskiej i według jej założeń nie dokonały subsumpcji prawnej czynów, których oskarżeni dopuścili się przed dniem 8 września 2010 r. To uchybienie mogło mieć wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia albowiem uniemożliwiło rzetelne dokonanie analizy stanów prawnych w zakresie przestępstwa handlu ludźmi przed i po wprowadzeniu zmian w Kodeksie karnym ustawą nowelizującą z dnia 20 maja 2010 r. w kontekście reguł intertemporalnych określonych w art. 4 k.k.

Oczywiście zasadny okazał się również drugi zarzut kasacji. Trafnie autor kasacji zauważył, że Sąd Apelacyjny zmieniając wyrok Sądu I instancji oraz oznaczając nową karę łączną w sposób rażący naruszył przepis art. 86 § 1 k.k., ponieważ łącząc karę pozbawienia wolności roku i 11 miesięcy wymierzoną w pkt II podpunkt 2 wyroku Sądu odwoławczego z karą 3 lat

i 6 miesięcy wymierzona w pkt 10 wyroku Sądu I instancji oraz z karą roku pozbawienia wolności wymierzona w pkt 11 wyroku Sądu I instancji, jako karę łączną wymierzył oskarżonemu R. P. karę 3 lat i 5 miesięcy pozbawienia wolności (pkt II podpunkt 4 wyroku Sądu odwoławczego, a zatem w rozmiarze niższym niż najwyższa kara wymierzona za wskazane wyżej czyny jednostkowe. W ten sposób doszło do rażącego naruszenia prawa karnego materialnego, a to art. 86 § 1 k.k., który określa granice minimalnej i maksymalnej kary łącznej, poprzez przyjęcie zasady, że sąd wymierza karę łączną w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, nie przekraczając jednak 810 stawek dziennych grzywny, 2 lat ograniczenia wolności albo 20 lat pozbawienia wolności.

Nie ulega wątpliwości, że to uchybienie miało bezpośredni wpływ na wysokość oznaczonej w wyroku Sądu odwoławczego kary łącznej.

Uwzględniając przedstawione wyżej uwagi Sąd Najwyższy na podstawie art. 537 § 1 k.p.k. uchylił zaskarżony wyrok Sądu odwoławczego w części, w jakiej utrzymał on w mocy wyrok Sądu pierwszej instancji, co do czynów oskarżonych J. P., R. P. i S. G. w zakresie, w jakim Sąd Okręgowy nie przyjął, aby dopuścili się oni przestępstwa handlu ludźmi w ramach przypisanych im czynów sprzed 8 września 2010 r. i w tych granicach sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania. Tej treści orzeczenie spowodowało również z mocy samego prawa uchylenie orzeczonych wobec oskarżonych kar łącznych, w tym także kary łącznej pozbawienia wolności orzeczonej w pkt II. podpunkt 4 wyroku Sądu odwoławczego, objętej zarzutem z pkt 2 kasacji. Jednak Sąd Najwyższy zdecydował się na odrębne uchylenie tego rozstrzygnięcia w ramach odpowiedzi procesowej na trafny zarzut kasacyjny.

W postępowaniu ponownym Sąd Apelacyjny stosownie do treści art. 442 § 3 k.k. uwzględni wskazane wyżej zapatrywania prawne Sądu Najwyższego, a o ile orzekając w granicach, w jakich nastąpiło przekazanie dojdzie do wniosku, że poczynione ustalenia faktyczne dają pole do analizy czynów oskarżonych w ramach przestępstwa handlu ludźmi, rozważy również zagadnienia intertemporalne.

O wynagrodzeniu obrońców z urzędu oskarżonych J. P. i S. G. Sąd Najwyższy orzekł zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz.U.2018.1184 j.t.) oraz § 17 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. 2019 r., poz.18).